

**Проф. Станка Маркова, Почетен председател на БАПЗГ
и Главен редактор на сп. "Здравни грижи":**

**СПИСАНИЕ "ЗДРАВНИ ГРИЖИ" ИМА НАУЧНА,
ПРОСВЕТИТЕЛСКА И ПРАКТИЧЕСКА МИСИЯ,
ЗАТОВА ТРЯБВА ДА ДОСТИГНЕ ДО ВСИЧКИ НАШИ ЧЛЕНОВЕ
И СТРУКТУРИ В ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО**

- Проф. Маркова, сп. "Здравни грижи" стана на 14 години. Вие сте основател и главен редактор на списанието. Каква е равносметката Ви за този немалък период?

- Не беше лесно. През 2003 година на конгрес в Плевен най-после стана мъчителното "раждане" на обединението на съсловие. Казвам мъчително, защото дотогава бяха регистрирани многобройни съсловни организации. Освен национални (по професионален признак, по степен на образование и т. н.) и по градове, села и паланки, както аз казвам, ръководени от принципа "Много вожд, малко индианец". Аз като първи професор в Република България по управление на здравните грижи и поради факта, че произлизам от сестринското съсловие (средното ми образование) също основах асоциация по образователен критерий на бакалаврите по управление на здравните грижи (1997). Постепенно обаче осъзнах, че ако това най-многобройно съсловие в системата на здравеопазване не се обедини в единна организация, подобна на Българския лекарски съюз (БЛС) и Българския зъболекарски съюз (БЗС), то няма необходимата тежест пред институциите, които взимат решения в системата на здравеопазването и не може да защитава интересите си. Тогава, водейки се от знанието на науката, че за да се организира едно мощно обединение, са необходими няколко неща: човек с идея, който знае, иска и може; човек с харизма и авторитет, който може да мотивира други знаещи и можещи за общата идея. Това бяха моите вече завършили студенти, част от които бяха председатели на

различни национални сдружения - Милка Василева, Дафинка Коцева, Петя Недкова, Петя Найденова и др., които и досега още успешно ръководят и доразвиват Асоциацията на професионалистите по здравни грижи. Така започна всичко. Аз се чувствах малко като "свой сред чужди и чужд сред свои", защото колегите ми лекари ми казваха "Защо се занимаваш с тези г...ви сестри?". Сестрите коментираха "Откъде-накъде лекар ще ни представлява?!" и т. н. Но аз бях поставила цели - закон, структури, списание, лого, химн и всичко необходимо за строителството на една нова организация. Когато изпълнихме и последната цел

- закупуване на собствен дом за Асоциацията - се оттеглих, оставяйки БАПЗГ в надеждните ръце на хора, с които заедно вървахме по пътя като един.

То за списанието беше друга мъка. Първоначално (2002) изработих проект за списание "Здравни грижи" и кандидатствахме в "Отворено общество" - не го одобриха. Тогава решихме да издадем първи брой на списанието с наши средства. За този първи брой много ми помогна моят колега и добър приятел проф. Веселин Борисов. И отново кандидатствахме в "Отворено общество", което прие да финансира два броя. По-късно, през 2005 г., в Закона за съсловната организация на медицинските сестри, акушерките и асоциираните медицински специалисти (ЗСОМСААМС), издаването на списание "Здравни грижи" беше включено като основен информационен орган на БАПЗГ.

Списанието беше създадено с идеята да отразява основните приоритети за даден период, успехите и препятствията за решаването им. Да бъде основен модул за научни разработки в областта на четвъртото направление в медицината - Здравните грижи, да информира за иновации в практиката и за събития.

В течение на годините, когато бяха изградени и укрепени регионалните структури и вече развиваха активна дейност, стигнахме до идеята, че е необходимо да издаваме едно приложение на списанието - БЮЛЕТИН и то ежесечно, за да можем да представяме многообразните дейности, събития, проблеми, успехи и т. н. на Асоциацията, за да не ни задават вечния въпрос "А вие какво правите?". Първите години издавахме бюлетина на хартиен носител и го изпращахме до регионалните колегии. Постепенно осъзнахме, че така разпространението му е много трудно и скъпо и не достига до членовете на Асоциацията, а в много случаи стои в офисите на регионалните колегии. Анализирайки ситуацията, стигнахме до извода, че преобладаващата част от членовете ни ползват онлайн технологиите и че най-ефективно би било да издаваме **електронен бюлетин**, което ще осигури максимална достъпност до него. Оказа се, че тази стратегия е успешна, защото освен

достъпността, той излиза ежесечно. Във всеки брой председателят на БАПЗГ Милка Василева прави кратък обзор на извършеното и очертава приоритетите. Винаги има интервю с активисти на съсловието, което спомага за тяхното опознаване и популяризиране, а така също и като пример.

Онлайн бюлетинът не ни ограничава с обем, както списанието, което ни позволява да включим всички събития (за които знаем или са ни съобщили), отразяващи дейността на структурите ни през месеца. Някои от броевете издаваме тематично - например януарският брой е посветен предимно на Родилната помощ, майският - на Международния ден на сестринството и акушерството и т. н. Бюлетинът даде възможност да се освободи мястото в списанието, за да публикуваме по-голям брой разработки с научна, обзорна и практическа насоченост.

- Какви са изискванията към материалите, които представят авторите?

- Изискванията са публикувани почти във всеки брой на списанието, на последната корица. Могат да се прочетат и в сайта на БАПЗГ. Не винаги авторите осъзнават важността на **резюмето** на публикацията, а то всъщност е кратко представяне на изследването и повтаря цялата му структура, но в телеграфен стил. Защо е важно? Защото от него други изследователи на подобна тема преценяват дали тази публикация ще е полезна за тях, дали ще я ползват и ще я цитират.

Първото, с което трябва да се съобразяват авторите е заглавието на темата, което трябва да бъде сравнително кратко, но да съдържа думи от целта на изследването и единицата за наблюдение. Авторът трябва правилно да структурира материала си, за да бъде той максимално информативен. На първо място е резюмето на темата, което трябва да отговаря на пет въпроса: **Защо? Какво? Кого? Кога? Как?**

Първият въпрос е свързан с причината да се направи съответното изследване - например: защото проблемът е актуален; защото допълва

ИНТЕРВЮ

и обогатява изследвания по същия проблем; неговото популяризиране в практиката ще допринесе за подобряване на качеството и ефективността на здравните грижи и т.н. Вторият въпрос (Какво?) се отнася до целта, която си е поставил авторът. Третият въпрос (Кого?) се интересува от това коя е единицата за наблюдение - например всяка медицинска сестра, подала документи за емиграция и работеща вече в чужбина и контролна група от медицински сестри без намерение да емигрират. Въпросът "Кога?" дава информация кога е проведено изследването, дали е еднократно или за определен период. И последният - петият въпрос (Как?) - се интересува от методиката на изследване: социологическо проучване, анкета - какъв вид анкета. Какви статистически методи са използвани и как са обработени събраните данни.

Резултатите и изводите са много важни - не е нужно да са представени обширно в резюмето. Важно е обаче да се напишат **предложения** за практиката, към институциите и др. , ако има такива. Представената тема трябва да има също **ключови думи**. Те трябва да са кратки и да са извлечени от целта и обекта на проучване. Изключително важно е в текста да се посочи или цитира използваната литература при изследването, което е задължително за една научна публикация и сериозно изследване. Авторът трябва да напише възможностите за контакт с него - адрес, телефон, имейл.

- Има ли автори, които пропускат да направят резюме на работата си?

- За съжаление все още се срещат такива автори, които не са осъзнали, че резюмето е визитката на тяхното изследване. Затова при такъв пропуск рецензентът изисква от съответния автор да изготви резюме и ключови думи и то не само на български, но и на английски език. Ако се затрудняват с превода на английски език, той ще бъде направен от издателите. Така, че това не е проблем.

По същия начин, както в резюмето, се структу-

Корицата на първия брой на сп. "Здравни грижи".

рира и целият представен материал, но разширено и с графики и таблици. Структурата е: **Въведение, Цел , Единица на наблюдение, Обект, Време, Брой случаи, Контролна група (ако има такава), Методика, Резултати, Изводи и Препоръки, Използвана литература.**

- Как става одобрението на ръкопис за публикация?

- Списъкът на рецензентите е публикуван в списанието. Аз като главен редактор преценявам кой от нашите рецензенти е най-компетентен да даде мнение за съответната разработка. Наши рецензенти са всички членове на Редакционния съвет и Редакционната колегия на сп. "Здравни грижи". Имаме и списък с външни рецензенти от Факултетите по Обществено Здраве (ФОЗ) към Медицинските университети в София, Пловдив, Варна, Стара

Загора, Плевен, от Университета "Проф. д-р Асен Златаров" в Бургас и от Русенския университет "Ангел Кънчев" и др. Разполагаме със специален формуляр за рецензия, който рецензентът попълва. Така става ясно дали предложеният ръкопис се приема безусловно, дали се нуждае от по-малки или по-големи корекции или се отхвърля напълно.

- А как става тази отговорна преценка?

- Има различни **критерии**, по които рецензентът поставя слаба, средна, добра или отлична оценка. Това дава възможност на рецензента да фокусира вниманието на автора върху слабите и силните места в разработката му. Например рецензентът дава оценка на обосновката на изследването, съдържанието, структурата и езика на предложения ръкопис. Той прави и писмени коментари и препоръки към автора.

- Какво да очакваме от първи брой на списанието за тази година?

- Обещавам, че ще бъде много полезен и разнообразен. Проф. д-р Атанас Щерев ще бъде представен с два материала, свързани с подобряването на акушерските грижи у нас - за следдипломното обучение на акушерките и ролята на акушерките при проследяване на бременност. Продължение по тази тема ще има със статията "Достъпът до акушерка - гаранция за качеството на грижите в следродилния период". Двамата автори са от факултетите по здравни грижи и обществено здраве на Медицински университет - Плевен. Читателите ни могат да се запознаят с интересни практики за образованието и обучението на медицински специалисти в областта на палиативните и хосписните грижи в Австрия и как тези грижи са организирани там. В този брой ще представим и проучване на Пепа Василева - експерт в Министерството на здравеопазването, посветено на удовлетвореността на специалистите по здравни грижи от онлайн обучението за разпознаване на признаците на насилие и ролята им за предотвратяване и реагиране

при дете в риск от насилие.

Включили сме и много теми от практиката - за скрининга на хромозомни аномалии в първия триместър, за изследванията; диагностиката и профилактиката на рака на маточната шийка и др. Не бих искала да издавам всички теми - нека останат изненади.

- Защо е полезно професионалистите по здравни грижи да се абонираат за сп. "Здравни грижи"?

- Списанието дава възможност на професионалистите по здравни грижи да се информират за нови неща в науката и практиката, касаещи съсловието. В контекста на учене през целия живот те имат възможност непрекъснато да сверяват часовниците си в различни области на здравеопазването и да разширяват кръгозора на своите знания, които ще ги направи познаещи и по-можещи. Те добиват и представа **как се прави научна статия**, което би мотивирало някои от тях и те да направят изследване, което да допринесе за развитието на добри здравни практики у нас. Освен това годишният абонамент за списание "Здравни грижи" носи и **бонус - 15 кредитни точки**, които се прибавят към другите събрани кредитни точки от участие в различни обучения, семинари и медицински форуми, кредитирани по Единната кредитна система на БАПЗГ.

В края на миналата година народните представители приеха Законопроекта за изменение и допълнение на Закона за съсловната организация на медицинските сестри, акушерките и асоциираните медицински специалисти. Тези промени дават възможност за **кариерно развитие** на всички професионалисти по здравни грижи в България, което ще се отрази благоприятно върху техните възнаграждения.

Всъщност списанието има и **педагогическия цел**.

След почти всеки брой аз правя анализ на най-често допусканите грешки при оформяне на ръкописите и публикувам съвсем кратки бележки на популярен език как споменатите грешки да не се допускат в бъдеще. Така в тече-

ИНТЕРВЮ

ние на годините нашите автори, които в преобладаващата си част не бяха академични кадри, започнаха да представят все по-добри и по-добри и интересни разработки. Голяма част от тях вече са доценти и професори - завеждащи катедри по здравни грижи. А това е основна препоръка на Мюнхенската декларация на министрите на здравеопазването в ЕС още от 2002 г., която много министри на здравеопазването забравиха или изобщо не знаят, но ние помним.

- Наближава краят на абонаментната кампания, има ли интерес към нея?

- В много лечебни заведения дружествата на БАПЗГ и нашите членове традиционно се абонират. Главните сестри също ни съдействат за разгласяване на абонаментната кампания. Нашата мечта обаче е главните сестри, които са все наши възпитанички (на ФОЗ) да абонират не само болниците, а във всяка структура на болницата (отделение, клиника и т. н.) да влиза нашето, т.е. тяхното списание. В това отношение Съветът на главните сестри към БАПЗГ трябва да се активизира. Това би бил един плюс при акредитация на лечебните заведения. За съжаление откакто представители на нашето съсловие бяха изключени от коми-

сиите за външна оценка на лечебните заведения, тяхната дейност почти не се отразява в докладите за оценка. А всъщност ефективните здравни грижи са гарант за качеството на медицинската помощ, за по-малко усложнения, за по-бързо възстановяване и т.н., но това е друга тема.

- Какво ще пожелаете на авторите и читателите на списанието?

- Какво да им пожелая? Аз вярвам в тях. Изследванията показват, че съсловието, осигуряващо видове здравни грижи е в **най-горната една четвърт по интелигентност на населението.**

Това е съсловието най-жадно да се учи, да се развива. Но за съжаление е недооценявано, дори подценявано. Затова аз искам да им пожелая: Ходете със самочувствие, с гордо изправени глави! Никой не може да Ви замени. Никой освен Вас не знае Вашите компетенции и умения! Вие ще ставате все по-необходими! XXI век ще бъде век на здравните грижи. Бъдете благословени!

Разговора води Румяна Милева

*Публикувано в
Електронния бюлетин
на БАПЗГ, бр. 2/2017 г.*

Проф. Станка Маркова с част от членовете на Редакционния съвет на сп. "Здравни грижи".